

ה' אדר, תשע"ג, 15.2.2013

גיליון מס' 347

פרשת תרומה

אצמצם שכינה שלי ואשכון בינהם

מאת מרדכי ועירית גילה. קיבוץ לביא

בקריאת ספר שמות כפשוטו, ברצף אחד, מתגלה לפנינו מבנה של פרשיות פרשיות שכל אחת מהן מציגה היבט או עקרון מסוים שיחסו ההיסטורי לעקרונות האחרים לא חשוב ולא מהותי למסר. הפרשיות מופיעות לפעמים כאילו ארוגות זו בזו ולפעמים כקטעים עם מבנה ספרותי סגור. המכנה המשותף שלהן הוא העיסוק במהות חיי הציבור: חירות, ברית ושמירת מצוות, חוקה חברתית ומשכן, וכולם משתלבים בנרטיב של הליכה במדבר ללא יישוב קבע, ללא חיי ייצור וכלכלה וללא גבולות. אין כמעט התייחסות לחיי פרט ואין קשר לאדמה מלבד אזכורים תיאורטיים של מצוות התלויות בארץ. אבל יש זהות מוגדרת וברורה כעם ה'.

חלק ניכר מהספר מוקדש להקמת המשכן בתיאוריה, כציווי למשה ואחר כך במעשה. על חשיבות המשכן מנקודת ראות פסיכולוגית ואנתרופולוגית אין כאן המקום להאריך, אבל כיהודים מאמינים עלינו לחפש את המשמעות הפנימית והתיאולוגית של משכן או בית מקדש. למה עם ה' צריך משכן? הנימוק שניתן בדבר ה' אל משה: "ושכנתי בתוכם", אין בו הסבר. להיפך, השאלות וההתהיות הנובעות מנימוק לקוני זה רבות ולא פשוטות, כפי שבא לידי ביטוי במדרש ובדברי המפרשים. אם מפרשים "ושכנתי בתוכם" – בתוך ליבות האנשים המתנדבים או בתוך העדה כולה בהתגייסותה למשימה, למה נחוץ דווקא בית או אוהל, הרי כל מעשה מצווה משותף ומלהיב יכול לתת ביטוי לאותו דבר? מעבר לכך: רעיון המשכן כפשוטו, הוא היותו מקום לשכינה. על זה כבר שאל שלמה, כמעט בהתרסה: "כי האמנם ישב אלהים על-הארץ? הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך!" (מלכים א', ח', כז') ולא נראה שזכה לתשובה. במדרש תנחומא שם ר' יהודה בן סימון שאלה זו בפי משה, הזוכה שם לתשובה נפלאה מאת ה': "משה, לא כשם שאתה סבור, אלא עשרים קרש בצפון ועשרים בדרום ושמונה במערב ושמונה במזרח, ואצמצם שכינה שלי ואשכון ביניהם".

קירות המשכן מציבים גבול בין הקודש והחול, לא כדי ליצור מקום משכן לקודש אלא כדי לפנות מקום לחולין. הקדושה האין סופית ממלאה את כל המרחב, "ולית אתר דפניא מיניה" (אין מקום שבו הוא איננו). לולא הגבולות התוחמים את הקודש למקום מסוים ומשאירים את יתר המחנה מחוץ לתחום הקודש והשכינה לא היינו יכולים לעבוד, ליצור, לאהוב ולעשות כל דבר אחר השייך לשכלול החיים האנושיים. כך גם השבת מציבה גבולות בזמן ויוצרת שישה ימים שבהם חובה שתיעשה המלאכה, עם כל המשמעויות האפשריות של המילה "מלאכה". רק היום השביעי הוא קודש ויתר הימים הם ימי החול. כך "רק" המשכן הוא מקום השכינה והקדושה, ומה שמחוץ לקירותיו – חולין.

מצוות הקמת המשכן במדבר כמוה כמצוות הקמת החולין: חיים נורמליים של אומה על תרבותה, סדרי החברה וערכי המוסר שלה. "קודש וחול", "תורה ועבודה", "דת ומדינה". זה כמה דורות שאנחנו רגילים לשאוף למיזוג ביניהם, לחיים שבהם הניגודים אינם באמת ניגודים ולמעשה אין ביניהם גבול מוגדר.

באימוץ מודל זה של שילוב וטשטוש גבולות קמו מפעלים גדולים של יישוב הארץ ועליו התבססה הציונות הדתית כאשר תרמה להקמת חברה יהודית כללית. אבל פרשת המשכן מלמדת אותנו שיש גם מודל אחר, שבו מחדדים את האבחנות ויוצרים את הגבולות: עשרים קרש בצפון ועשרים בדרום ושמונה במערב ושמונה במזרח. מחוץ לגבולות אלה: חולין, המרחב שבו אנשים חיים את חייהם.

מרדכי ועירית גילה חברי קיבוץ לביא. מרדכי עלה משוודיה ב-1973
ועובד היום במפעל "לביא תעשיות רהיטים". השכלתו הפורמלית היא בתחום המדע, אבל בשעות הפנאי הוא קובע עיתים לתורה. הוא נשוי לעירית, ילידת שלוחות. בת משואות יצחק העובדת כרכזת תרבות של המועצה האזורית גליל התחתון ומרכזת את גרעין צבר בקיבוץ. לזוג

חמישה ילדים בוגרים, וארבעה וחצי נכדים.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il